

Komentář k návrhu amnestie

Úvodem:

- Zjistil jsem, že neslavná amnestie Václava Havla nebyla natolik bezbřehá, jak se běžně traduje. Problém tehdy byl zřejmě v tom, že utrzeni ze řetězu tehdy byli všichni, doba byla "free", a podle toho se chovali i propuštění vězni.

- Amnestie se dá technicky formulovat různě. Havlovou chybou bylo, že ji formuloval příliš obecně. Snažil jsem se postupovat obráceně a co nejvíce přímo pojmenovávat věci, na které se amnestie nevztahuje, neschovávat je mezi řádky tak, aby mi sice ve výsledku vyšly, ale nebyly zřejmé přímo z textu. V důsledku toho je můj návrh i svého druhu "kázáním" na téma, co je prominutelné a co ne.

- Na druhou stranu jsou tam technikálie, které dřívější amnestie neobsahovaly, důvod je trojí: dřívější autoři si s některými věcmi prostě nelámali hlavu, dále nový trestní zákoník, a konečně stále větší drzost a vynalézavost pachatelů, schopných si dnes nárokovat odškodnění i za to, že byli propuštěni pozdě (např. jim byla amnestována polovina trestu, ale oni si odseděli už dvě třetiny ...).

- Amnestie, pokud k ní dojde, vyžaduje vyhlášení ve Sbírce zákonů, která musí mít i čas na korekturu. Dá se předjednat, aby vyšla jako vůbec první předpis roku 2013.

- Amnestii jsem datoval 1. ledna s tím, že může být toho dne vyhlášena přímo z obrazovky, zcela nově navíc konstruji i její účinnost, a to dnem 7. března (výročí TGM a současně ukončení mandátu VK) - smysl to má nejen symbolický, ale i technický - do 7. března se tak dává soudům čas posoudit, na koho se amnestie vztahuje a pustit jej, aniž by si mohl stěžovat, že byl propuštěn pozdě. Dřívější amnestie s ničím takovým nepočítaly.

- Rozhodl jsem se nezahrnovat do návrhu dříve častý příkaz prezidenta ministru spravedlnosti, aby mu předložil k individuálnímu posouzení např. vybrané seniory. Jednak si myslím, že se mi podařilo zohlednit zvláštní situaci seniorů apod. přímo v textu, jednak by to bylo v rozporu s tezí, že ministerstvo nemá pro prezidenta dělat žádný předvýběr, a konečně ministři nic nebrání s takovými návrhy přijít z vlastní iniciativy, popř. jej prezident k takovému kroku může vyzvat i "mimo záznam" - milosti, které by z takové procedury případně vzešly, by byly traktovány jako bonus k amnestii a mohly by být datovány rovněž 7. březnem 2013.

- Amnestie je ve výsledku poměrně málo "nebezpečná" - i tak se ale může stát, že propuštěný kapsář někoho zavraždí. Tomu se předejít nedá nikdy.

- S výjimkou dlouho se vlekcoucích procesů (vizte komentář k čl. 15 níže) vůbec nenavrhuji zastavovat trestní stíhání, přestože se amnestie bude vztahovat i na lidi, kteří ještě nebyli odsouzeni. Mají právo vědět, čemu konkrétně díky amnestii unikli, navíc je třeba to vědět i z toho důvodu, že amnestie je jen podmíněná. V praxi budou odsouzeni s tím, že trest jim bude současně prominut (něco podobného se přihodilo Brožové-Polednové, na kterou soud musel aplikovat i dvě dávno zapomenuté amnestie Antonína Zápotockého). Soudci a státní zástupci se nám za toto nepoděkují, obhájci ano.

- Amnestie se vůbec nebude týkat (a myslím si, že *de iure* ani nesmí) různých ochranných opatření. Prezident smí promíjet pouze tresty, nikoli péči, kterou stát pachatelům poskytuje v zájmu ochrany jich samotných a jejich potenciálních obětí.

- Vzhledem k tomu, že jde o 20. výročí vzniku ČR, snažil jsem se privilegovat Slováky - navrhuji promíjet jim z trestu vyhoštění skoro všechno, přeci jenom jsou tu skoro "doma".

- Za návrhem si zejména po technické stránce stojím, budoucí autoři amnestií by jej mohli už jen opisovat a měnit proměnné.

OBECNĚ:

Vlastní rozhodnutí má 6 částí:

PRVNÍ ČÁST - články 1 až 4 tvoří základ, popisují základní princip amnestie, články 5 až 7 popisují výjimky ze základu. První část je obecná amnestie.

DRUHÁ ČÁST je zřejmě "nejpolitictější" a "nejnaučnejší" - články 8 až 10 stanoví pro určité trestné činy "lepší" amnestii než podle první části, je to specialita, luxus. Výjimek zde netřeba, druhá část je dostatečně konkrétní a má fungovat zcela nezávisle na první části.

TŘETÍ ČÁST - článek 11 stanoví pro obecnou i lepší amnestii podmínku, tj. dojde-li u pachatele k recidivě, trest prominutý amnestií si až na několik výjimek, týkajících se prominutí trestu vyhoštění, odsedí.

ČTVRTÁ ČÁST - články 12 a 13 - je čistě technická a pro neprávnicka nezajímavá, ale nutná a řeší např. souběhy trestných činů.

PÁTÁ ČÁST - článek 14 - je naprosté unikum, které se snaží napravit chybu nového trestního zákoníku, kde jeho autoři prostě špatně napsali přechodná ustanovení - sice obecně snížili tresty za některé trestné činy, ale konkrétním již odsouzeným pachatelům je nechali v původní výši. Pokud byl někdo dříve odsouzen na 5 let za něco, za co by dnes dostal jen tři roky, zůstal mu trest 5 let. Článek 14 se to snaží řešit tak, že nejdříve promijí tento "přebytek" tam, kde existuje, a teprve na takto snížený trest aplikuje amnestii podle první nebo druhé části.

ŠESTÁ ČÁST, čl. 15, zastavuje řízení, která se vlečou příliš dlouho, ovšem jen ta, na která by se mohla být případně amnestována. Tedy ne stíhání např. pro vraždy.

SEDMÁ ČÁST, čl. 16, stanoví účinnost.

K JEDNOTLIVÝM USTANOVENÍM:

K obecné části:

- Článek 1 se týká trestu odnětí svobody, článek 2 trestu vyhoštění, článek 3 stanoví další úlevu pro tzv privilegované pachatele (matky, senioři, nemocní) a definuje je (definice jsou mé vlastní a tedy potenciálně rizikové - pokud se to někomu podaří nadefinovat přesněji, určitě se nebudu zlobit). Článek 4 je specialita týkající se výhradně mladistvých (netýkají se jich totiž čl. 1 až 3) - je to dáno mimo jiné i novou terminologií a způsoby trestání, danými novým zákonem o soudnictví ve věcech mládeže, který mne k takové technologii fakticky nutí.

K článku 1 až 3:

- Upravují základní nastavení, vizte přiložené tabulky, jednu pro trest odnětí svobody, druhou pro trest vyhoštění.

- **Čistě politickou záležitostí motivovanou 20. výročím rozdělení Československa je nadstandardní prominutí trestu vyhoštění Slovákům** (formálně "bývalým československým občanům", aby nás nikdo nemohl nařknout z diskriminace Němců, Maďarů anebo kohokoli jiného).

K článku 2 odst. 5:

- Naše právo zná trest vyhoštění na dobu neurčitou, nezná však způsob, jak jej zkrátit či jinak vykonat, v praxi je to tedy na doživotí. Milost či amnestie jsou jediný způsob, jak tento trest zkrátit, navrhuji zkrátit to obecně na 10 let. Náprava chyby či zlomyslnosti v zákoně.

K článku 4:

- Speciální úprava pro mladistvé. Trestný čin se u nich jmenuje "provinění", trest se jmenuje "trestní opatření". Trestní opatření odnětí svobody jim může být uloženo maximálně na 5 let, fakticky platí, že mladistvý musí být aspoň vrah, aby 5 let skutečně dostal, obecně odnětí svobody dostávají minimálně.

- Dále, mladiství vnímají čas jinak, jednak se jim "vleče", jednak ho mají hodně před sebou.

- Navrhuji proto u nich nijak zvlášť nerozlišovat, pouze vyloučit extrémní grázly, a to tak, že by se amnestie týkala jen těch, kteří dostali maximálně 2 roky, a zbytku prominout třetinu trestu, jde-li o matku či invalidu, pak polovinu, a prominout jim vyhoštění. Další rozlišování nemá v tak malém rozsahu možných trestů smysl.

- Lhůtu pro zahlazení jim zkrátit ani prominout nelze, protože taková lhůta není. Zahlazení posuzuje případ od případu vždy soud v podstatě libovolně.

Výjimky (čl. 5 až 7):

Ucelená podmnožina obecné části.

K článku 5:

- Eliminuje grázly: odst. 1 mafiány, odst. 2 násilníky, odst. 3 recidivisty.
- Odst. 4 a 5 eliminují lidi, kteří spáchali nedbalostní TČ, protože porušili zákaz činnosti nebo se opili. Tj. na řidiče, který způsobí z nepozornosti nehodu, se amnestie vztahovat bude, na téhož řidiče, který nehodu způsobil přes vlastní zákaz řízení anebo proto, že řídil opilý, nikoli.

K článku 6:

- Eliminuje surovce, ty, kteří svým trestným činem způsobili smrt nebo se TČ dopustili na dítěti, těhotné ženě, seniorovi, invalidovi apod. Pokud se jej dopustili na blízké osobě, jsou takto vyloučeni jen tehdy, pokud jim tato osoba neodpustila.

K článku 7:

- Výčet trestných činů, kterých se amnestie v žádném případě netýká (z těch, kterých by se nějak dotknout mohla).
- Na otázku, proč sem není zahrnuta vražda či teror, odpověď zní, že vražda ani teror vůbec nejsou zahrnuty do amnestie - nevejdou se do článku 1 - proto není třeba je z ní vyčleňovat coby výjimky.
- Výčet těchto trestných činů je v zásadě věc osobních preferencí a animozit, samozřejmě je možné tam něco přidat či ubrat, zejména v případě přidání je ale třeba nejdřív zjistit, zda to má vůbec smysl (tj. aby nešlo o podobný případ, jako s vraždou a terorem).

K části druhé:

Toto je speciální zacházení, "lepší amnestie" pro vybrané trestné činy. Nárok mají jen ti, kteří nespáchali ještě něco dalšího, platí "větší bere" (ze systematických důvodů je to uvedeno až v čl. 12 odst. 3). Bude se týkat i mladistvých (pokud nemají na svědomí i něco dalšího, jinak by spadli pod čl. 4).

K článku 8:

- **Zabití a ublížení na zdraví v afektu.** Jde o činy, které by se v některých jiných zemích vešly pod nutnou obranu. Podmínky nutné obrany navrhoval zmírnit i nový trestní zákoník, tato idea však neprošla Sněmovnou. **Trestné činy "zabití" a "ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky" jsou výsledkem kompromisu mezi zastánci mírného a přísného vymezení podmínek nutné obrany.** Tj. vražda v afektu již není *de iure* vražda, ale zabití, a je na ni nižší sazba.

- *de iure* jde o zločiny, tj. podle "obecné amnestie" (čl. 1 odst. 4) by se trest snížil o třetinu, pokud by však byl vyšší než pět let, tak vůbec. Článek 8 snižuje trest o dvě třetiny, bez dalšího.

- Výjimkou by bylo spáchání těchto činů proti těhotné ženě, seniorovi, dítěti a invalidovi, v těchto případech navrhuji snížit trest "jen" o polovinu.

- současně by byl prominut trest vyhoštění a trest by byl zahlazen jeho vykonáním.

K článku 9:

- **jde o drobné úvěrové podvody**, fakticky vězení pro dluhy (formálně pro zatajení

skutečných majetkových poměrů při žádosti o úvěr).

- Trestný čin, díky němuž se výrazně zvýšil počet žen ve vězeních. Funguje to tak, že rodina upadne do dluhů, na jejichž splácení se zpravidla žena snaží sehnat peníze, aby předešla exekuci. Aby získala úvěr, zatají, že už dluhy má.

- Je to formulováno tak, aby to dopadlo jen na lidi, kteří se dostali do nesnází z hlouposti nebo pod tlakem okolností, ne na "profesionální" úvěrové podvodníky. Poslední věta je "výchovná" a míří proti bankám a lichvářům, kteří půjčí každému, aniž by si nějak výrazně prověřovali jeho údaje, popř. už předem spekulují na budoucí exekuci.

- současně se zahlazuje odsouzení a promíjí vyhoštění, bylo-li s tím spojeno.

K článku 10:

- Politické trestné činy.

- Promíjí se neoznámení a schvalování trestného činu.

- Promíjí se nadržování a nepřekažení TČ, pokud se na něj vztahuje amnestie (bylo by absurdní pustit samotného pachatele a přitom nechat ve vězení toho, kdo jen přihlížel).

- **Promíjí verbální trestné činy.** Formulovány jsou obecně, vyjmenovávat např. "popírání genocidia" apod. by vypadalo dost hrozně. Takto se to může vztahovat na leccos, včetně obyčejného výtržnictví, soudy to musí posuzovat případ od případu.

- Konkrétně:

a) **Romana Smetany** se to týkat nebude (ale ve výsledku bude stejně propuštěn). Týkalo by se ho to jen tehdy, pokud by šlo jen o malování tykadel. Ale v jeho případě jde i o maření výkonu rozhodnutí - vyhýbal se veřejně prospěšným pracem, vyhýbal se nástupu do vězení. Pokud tedy jde o maření výkonu, má "nárok" jen na "běžnou" amnestii (čl. 1). V jejím rámci se ale pravděpodobně dostane na svobodu, protože se zřejmě vejde do půlroční hranice podle článku 1 odst. 2 (prominutí všech krátkých trestů) - nevím přesně, kolik dostal.

b) **Pavla Vondrouše** se to týkat nebude, protože použil násilí. Možná se najde někdo, kdo se bude snažit, že střelba z airsoftové pistole násilím není. Podle mne je.

c) **Různých extremistů**, mávajících praporem Dělnické či jaké strany apod. a pronášejících štvavé projevy, se to týkat bude (pokud se nedopustili ještě něčeho dalšího).

- U těchto pachatelů nevidím důvod zkracovat jim lhůtu pro zahlazení odsouzení či jim promíjet trest vyhoštění.

K části třetí (čl. 11):

- Dělá z celé amnestie amnestii podmíněnou. Lhůta, ve které se amnestovaný nesmí ničeho dopustit, odpovídá lhůtě pro zahlazení odsouzení prominutého TČ, a to lhůtě původní, amnestií nezkrácené.

- Tj. zkrácení lhůt pro zahlazení odsouzení funguje vůči třetím osobám, jeho smyslem je výmaz z trestního rejstříku a tím usnadnění např. hledání si práce. Ale pokud jde o možnost vrátit se do vězení pro "zklamání důvěry", platí lhůty nezkrácené. Nevidím důvod je pro tento účel zkracovat.

K části čtvrté (čl. 12 a 13):

- Nezbytné technikálie.

K části páté (čl. 14):

- Amnestie je "šita na míru" novému (Šámalovu) trestnímu zákoníku, ve vězení však může být ještě dost lidí, odsouzených podle starého trestního zákona (a to nejen proto, že dostali dlouhý trest, ale i proto, že dlouho čekali na odsouzení). Čl. 14 má fungovat jako transformátor mezi starými tresty a novým zákoníkem.

K části šesté (čl. 15):

- Je otázkou, podle jakého ústavního ustanovení vlastně trestní stíhání hromadně zastavit. Od letošní "prezidentské" novely Ústavy (71/2012 Sb.) už Ústava nezná pouze nekontrasignační milost a kontrasignační amnestii, ale navíc zná i následující nové kontrasignační ustanovení: *"nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo"* (článek 63 odst. 1 písm. j/), tj. tato pravomoc stojí vedle milosti i amnestie. Vycházím z toho, že se toto týká jen individuálního zastavení trestního stíhání, jednak proto, že jinak by tato změna neměla smysl, jednak kvůli terminologii, která zcela neodpovídá trestnímu řádu (vizte níže). Zastavení trestních stíhání tedy řadím pod kolonku amnestie, ale kdyby přišel někdo s opačným názorem, nic se nestane.

- Stanovit nějaká obecná, sjednocující kritéria pro vlekoucí se soudní řízení je obtížnější, než amnestie samotná. Důvody prodlev jsou totiž různé (pro ilustraci přikládám článek soudce ÚS prof. Musila, s důrazem na jeho bod 6 /str. 11 až 16/).

- Navrhují soustředit se pouze na dobu od zahájení trestního stíhání do zahájení hlavního líčení. O shromáždění důkazů před zahájením stíhání nemusí pachatel vůbec vědět, naopak hlavní líčení už může zdržovat převážně jen sám, a po jeho ukončení už má nějaký rozsudek, byť nepravomocný. Případná odvolání řeší odstavec 2.

- Stíhání, na která by se amnestie tak jako tak nevztahovala, by se nezastavila (recidivisté, mafíáni, surovci, vrazi apod.).

- I tak amnestie dává šanci zvrátit zastavení trestního stíhání, začne-li stát konat v době mezi dnem platnosti amnestie (1. ledna) a dnem její účinnosti (7. března 2013). Je na státních zástupcích a soudcích, aby si vytipovali extrémní kauzy, které by zastaveny být neměly a na které by se jinak amnestie mohla vztahovat a ukončili je pokud možno přednostně a do 7. března.

- Zastavení trestního stíhání navrhuji jen jako podmíněné.

- Z návrhu není patrná jedna věc, která nastane automaticky v důsledku trestního řádu, cituji: *"V trestním stíhání, které bylo zastaveno z důvodu ... amnestie ... se však pokračuje, prohlásí-li obviněný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá. O tom je třeba obviněného poučit."*

Z toho plyne:

1. bude-li TS zastaveno a spáchá-li pachatel nějaký nový trestný čin, bude obnoveno i toto zastavené trestní stíhání s tím, že může vést nejen k odsouzení, ale i k uložení trestu; důvod - pachatel se neosvědčil, porušil podmínku amnestie;

2. bude-li TS zastaveno a obviněný bude trvat na jeho dokončení (bude se chtít "očistit"), bude rozsudek vynesena, ale nebude uložen trest, popř. bude snížen v souladu s rozhodnutím o amnestii;

3. bude-li TS zastaveno, obviněný bude trvat na dokončení, bude vynesena odsuzující rozsudek a prominut plně či částečně trest (bod 2), a pachatel se následně dopustí jiného trestného činu, prominutý trest se v případě odsouzení "oživí" a přičte do souhrnného či úhrnného trestu.